

Putiniň Nawalnyý gorkusy

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Putiniň Nawalnyý gorkusy PUTINIŇ NAVALNYÝ GORKUSY

Rus oppozisioneri Alekseyý Nawalnyý 18-nji ýanwarda tussag edildi / Fotosurat: Aleksandr Nemýonow / AFP

Kyrk dört ýaşly Nawalnyý ençeme ýyllap Putin režimine we korrupsiýa garşı goreşip gelýär. Şonuň üçinem ol birnäçe gezek jogapkärçilige çekiliп, türmä salyndy.

Iň soňky gezek geçen ýyl «nowiçok» atly sowet döwründe oýlanyp tapylan ölüm howply derman serişdesi zäherlendi. Germaniyanyň paýtagty Berlinde bejergi alyp, ölümiň bäri ýanyndan gaýtdy.

Nawalnyý gahryman diýiljek derejede merdana ýigit bolup çykdy. Çünkü ol resmi ygtyýarlylaryň «geldigiň basarys» diýip atýan haýbatlaryna seretmän ýurduna dolanyp geldi. Gelen badyna-da tussag edildi.

Diýmek, Putin onuň oppozision işinden hakykatdanam öler ýaly gorkýan eken. Beýleki bir ýandan ol Russiyanyň parlamentiniň aşakky mejlisi Döwlet Dumasynda Nawalnyň «watan dönüğü» yylan etdirdi. Beýleki bir ýandan Samarada Kirill Şuprow atly bir polisiýa işgärine Nawalnyň zäherlenmegini derñeýän «Bellingcat» atly derñew toparyna maglumat bermekde aýyplanyp,

öý tussaglygy berildi. Aýyplama subut edilen ýagdaýynda polisiýa işgäri 10 ýyl azatlykdan mahrum edilmeli bolar. Russiýada Nawalnyň fondunyň hasabyna işleýän belarus raýaty aklawjy Uladzlen Los eline gandal salnyp, kellesine torba geýdirilip on sagatlyk awtoulag ýolagylygyndan soñ daşary ýurda deport edilipdir. Oňa baş ýyllap Russiýa girip bilmejekdigi aýdylypdyr.

Eýýäm bir ýyldan gowrak wagt bări dowam edip gelýän pandemiýa adamlary işsiz-güýcsiz, gazançsyz, umytsyz goýmak bilen çäklenmedi, döwlet ýolbaşçylatynyň kowid-19 wirusyna garşıy goirişde örän geleñsizdiklerini-de görkezdi. Adamlar täze

gözlegleriň ugruna çykdy.

Liderler pandemiýanyň başynda soňuny saýman hereket etdiler. Bir topar adamy ynandyrmagy-da başardylar. Mekdepleri ýapdylar, emma ybadathanalary açyk galdyrdylar. Leniniň dili bilen aýdanda «din tirýegini» ulanmagy makul bildiler.

Polisiýa 300-den gowrak kämillik ýaşyna ýetmedik demonstraty tussag astyna alandan soň, hossarlaryna gowşurdy. Sibirde birnäçe ýerde -60 Cº sowuga garamazdan, protestleriň bolup geçmegine halkyň bu režimdenem halys bizar bolandygynyň alamaty diýip düşünýärис.

«Kommersant 111», «Business FM» bolsa Nawalnynyň Korrupsiýa garşı fondundan alan maglumaryna salgylanyp 93 şäherde demonstrasiýalaryň geçirilendigini habar berdi. Polisiýa demonstratlara juda ýowuz çemeleşdiler. Köpçüligi dargadyp bilen ýagdaýynda, olara käbir zatlary wada berilen bolmaly. Sankt-Peterburgda polisiýa işgäri tarapyndan garnyna ýumruk urulan aýalyň hassahana ýerleşdirilmegi we reanimisiýa salynmagy iň köp gowur turuzan waka boldy.

Nawalnynyň YouTube-de beren «Putiniň kösgи» atly gepleşiginde Gelenjikdäki köşge 700 ýewro hajathana çotgasynyň alynandygy aýdylandan soň, altyndan hajathana çotgasy köp demonstrat tarapyndan siwmol hökmünde ulanyldy.

Putin bu kösgүн özüne degişli däldiginı aýtdy. Ýöne adamlar totalitar režimlerde liderleriň ýalan sözlemegi eşege palaň atança-da görmeýändigini bilyändigi üçin oña ynanjak bolup duranam bolmady.

Uly demonstrasiýalar Moskwada, Sankt-Peterburgda bolup geçdi. «Reuters» habarlar agentligi Moskwadaky mitinglere 400 müñ adamyň gatnaşandygyny habar berdi. Ýagny adamlar sowuga we pandemiýa garamazdan köçelere çykyp nägileliklerini bildirme zerurlygyny duýupdyr. «Azat Russiýa» internet habar kanaly üç müñden gowrak adamyň tussag edilendigini-de mälim etdi. Nawalnynyň dürli şäherlerdäki wekilleri biri-biriniň yzyndan tussag astyna alynýar.

Daşary ýurtlarda ýasaýan rus raýatlary we olary goldaýanlar bolsa, Russiýadaky basyşy duruzmaga we syýasy tussaglary boşatmaga çagyryan ýazgylar göterip, rus ilçihanalarynyň

öñünde ýygnanyşyklar geçirýär.

Nawalnyý bilen birlikde asly tatar matematikaçy Azat Miftahowyňam bu ýazgylarda ady geçýärdi. Azat Miftahow Moskwanyň Döwlet uniwersitetinde matematika boýunça assistantdi. 2021-nji ýylyň 18-nji ýanwarynda Putiniň «Единая Россия» partiýasynyň ofisine hüjüm etmekde aýyplanyp alty ýyl düzediş koloniýasyna ugradylypdy.

Atylan sloganlar Putin bilen baglanyşyklydy: «Wezipäňi tabşyr!», «Bärde biz ygytyýarly!», «Utançsyz!», «Sar, ýok bol!», «Ogry Putin!» we ş.m.

Dünýäde demonstratlara şeýlekin ynsapsyz, rehimsiz çemeleşilmegine nägilelik bildirildi.

ABŞ-nyň täze Prezidentiniň press-sekreyarlygy «Şu hepdäniň ahyrynda Russiýanyň dürli şäherlerinde protestçilere we žurnalistlere garşıy gödek ýanamalaryň ulanylmaǵyny berk ýazgarýar» diýip beýanat berdi.

Gysgaça aýdanda, käbir liderler ýaly Putinem basyşdyr ýanamalar bilen netije gazanaryn öýdýär. Aslynda hiç biri pyçagyň haçan süňke baryp direjegini çaklardan ejiz gelýär. Halky şindize çenli agzyna bir barmak bal çalyp, milli we dini duýgularyny oýnap, birtopar (Trampyň beter halaýan slogany) «ýalan habarlar» bilen awundyryp, daşardan duşman toslap, ölməz-ödi aýlyk berip şu günlere geldiler.

Emma indi bu oýunlar tükenene meñzeýär. Dünýä bireýýäm täze liderleriň we syýasy sistemalaryň gözlegine çykdy. Eýsem olar muny bilyärlermi?

Nadir DEWLET,
professor.

Çarşenbe, 27.01.2021 ý. Publisistika